

Verkennde slaaplaatstellingen van Grote Zilverreigers in de winter van 2004/2005

Olaf Klaassen

Inleiding

Afgelopen winter zijn er twee simultaantellingen gehouden van slaapplaatsen van Grote Zilverreigers in ons werkgebied. De tellingen sloten aan bij een landelijk georganiseerde telling. Het initiatief hiertoe was genomen door enkele enthousiaste vogelaars uit Utrecht, die al enkele winters bezig zijn in hun provincie slaapplaatsen van Grote Zilverreigers op te sporen. De tellingen vonden plaats in de weekenden van 15/16 januari en van 5/6 maart. Tot afgelopen winter waren geen slaapplaatsen van Grote Zilverreigers bekend binnen ons werkgebied.

Werkwijze

Een goede manier om slaapplaatsen te vinden is om in de namiddag de vogels te zoeken en vervolgens te wachten waar ze heen vliegen. Meestal vliegen ze iets voor zonsondergang regelrecht naar de slaapplaats (of naar een voorverzamelplaats, die al wel op de route naar de slaapplaats ligt; de goede richting heb je dan al). Een andere manier is om vanaf een half uur voor zonsondergang te posten bij geschikt lijkende locaties: moerasbosjes of wilgenbosjes met liefst enkele dode bomen (Grote Zilverreigers slapen in bomen boven het water). Door de beperkte voorbereidingstijd is voor laatstgenoemde methode gekozen. De keuze van de locaties is gebaseerd op de aanwezigheid van Grote Zilverreigers overdag in de directe omgeving in combinatie met geschikt ogend slaaphabitat. Alleen de Jezuitenwaai was als slaapplaats bekend, twee weken voor de eerste telling bij toeval ontdekt. Voor het IJsseldal kon geen teller worden gevonden. Hier zijn meerdere geschikte locaties aanwezig: Rhederlaag, Havikerwaard/Lamme IJssel, Kleigaten bij Olburgen, IJsseluiterwaarden Leuvenheim en Cortenoever. De tellers waren Edwin Witter, Henk Tamerius, Vincent de Boer en ondergetekende.

Resultaten

Op twee van de vier locaties bleken Grote Zilverreigers te slapen, de Jezuitenwaai en het Erfkamerlingschap (tabel 1). De eerste telling half januari leverde in totaal 18 vogels op. In Meinerswijk en de Immerlooplas werden geen slapende Zilverreigers waargenomen, ondanks regelmatige meldingen van exemplaren overdag in de Immerlooplas. Het is in theorie mogelijk dat deze vogels naar de Jezuitenwaai vliegen.

Aan de telling in maart kan weinig waarde ontleend worden: het hele land lag onder een sneeuwdek en de gemiddelde etmaaltemperatuur lag onder nul. Alle water op de slaapplaatsen was bevroren. In het hele land lieten de Zilverreigers verstek gaan, ook op de grootste slaapplaatsen. Vermoedelijk werd tijdelijk overnacht op alternatieve locaties dichterbij de foerageergebieden; nadat de vorst was verdwenen normaliseerde het beeld zich weer.

De meeste vogels kwamen pas na zonsondergang aangevlogen. Dat leverde fraaie beelden op: donkere silhouetten die in rechte lijn kwamen aanvliegen om daarna als dwarrelende witte vlekken tegen de donkere achtergrond van het slaapbosje neer te strijken. Vaak werd nog even plaats genomen in de onderste regionen van het bosje om wat te drinken.

De slaappleaatsen werden ook door Aalscholvers en Blauwe Reigers gebruikt. In de Jezuitenwaai ging het om 7 Blauwe Reigers, in het Erfkamerlingschap om 19 Aalscholvers. De telling in het Erfkamerlingschap kreeg extra cachet vanwege elkaar kruisend vliegverkeer. Naast binnenkomende Grote Zilverreigers vlogen binnen vijf minuten 2 Roerdompen juist het gebied uit, kennelijk voor een nachtelijke foerage. Dit was bovendien een verheugende waarneming in een jaar dat de Roerdomp de Gelderse Poort als broedvogel leek te hebben verlaten.

Tabel 1. Aantal Grote Zilverreigers tijdens slaappleaatsstellingen op 15 januari en 6 maart 2005

locatie	15-jan	6-mrt
Jezuïtenwaai	12	0
Erfkamerlingschap	6	3
Meinerswijk	0	0
Immerlooplas	0	0
totaal	18	3

Tot slot

Het resultaat geeft aan wat de meerwaarde van slaappleaatsstellingen kan zijn. Op slaappleaatsen blijken vaak meer vogels samen te komen dan je op grond van overdag verzamelde waarnemingen zou verwachten, zelfs bij een zo opvallende vogel als de Grote Zilverreiger. In de Ooijpolder bleken tijdens de januaritelling 24 exemplaren te slapen bij de visvijvers bij Leuth. Dat betekent dat die nacht maar liefst 42 Grote Zilverreigers overnachtten in de Gelderse Poort!

De landelijke telling in januari leverde uiteindelijk een ongekend aantal van 445 exemplaren op (en geschikte gebieden als Oostvaardersplassen en Lauwersmeer zijn daarbij niet eens geteld!). Een verband met de explosieve toename van het aantal broedparen de afgelopen jaren in Nederland (Oostvaardersplassen) ligt voor de hand.

Komende winter gaan de slaappleaatsstellingen op herhaling. Een oproep daarvoor zal in ieder geval via de VWG-mail verspreid worden. Informatie vóór die tijd over mogelijke slaappleaatsen is meer dan welkom. De bedoeling is om het beeld komende winter compleet te krijgen. Zoals gezegd valt er in het IJsseldal nog veel te ontdekken maar ook langs de Linge zijn overdag groepen gezien die een slaappleaats in die contreien suggereren.